

Jihočeský kraj

Katastrální výměra: 10 056 ha

Počet obyvatel: 570 964

Adresa URL: www.kraj-jihocesky.cz

Jihočeský kraj

Jihočeský kraj (do 30. května 2001 Budějovický kraj) leží převážně na jihu Čech, ale okolím Dačic zasahuje i na Moravu. Na západě sousedí s Plzeňským krajem, na severu se Středočeským krajem, na severovýchodě s krajem Vysočina, na východě má kratičký úsek společné hranice s Jihomoravským krajem. Na jihu sousedí s rakouskou spolkovou zemí Horní Rakousko, na jihovýchodě s Dolním Rakouskem a na jihozápadě s německou spolkovou zemí Bavorsko.

Nejstarší sídla mezolitických lovců a rybářů vznikala již v závěru starší doby kamenné a ve střední době kamenné (9000 – 6000 př. n. l.), kdy byla velmi hustě osídlena oblast západní brány Českokbudějovické pánve. Další osídlení bylo zejména podél toků řek Vltavy, Malše, Otavy a Lužnice, neboť krajinu tvořily převážně těžko prostupné, souvislé lesy a pralesy a řeky či stezky vedoucí v jejich údolích byly nejsnazšími dopravními cestami. Převratné změny v 6. tisíciletí př. n. l., kdy došlo ke vzniku zemědělství, zasáhlo i Jihočeské pánve – v Žimuticích, Dehtářích, Čejkovicích a v širším okolí Veselí nad Lužnicí byly objeveny osady rolníků kultury s lineární keramikou (5500 – 4500 př. n. l.). V pozdní době kamenné (4000 – 2000 př. n. l.) byly jižní Čechy osídleny jen řídky. Na počátku doby bronzové osídlil jádro jižních Čech lid s mohylovou kulturou, který v té době obýval i Podunají. Zdejší obyvatelé se podíleli na dopravě mědi z dolů v Alpách, přes Podunají a podél Vltavy dále na sever a při soutoku Malše a Vltavy byl pravděpodobně uzlový bod této obchodní cesty (v roce 1908 byl v Suchém Vrbném objeven depot s 230-240 měděnými ingoty). V době kultury knovízské (1200 – 700 př. n. l.) se těžiště osídlení jižních Čech přeneslo do středního Pootaví, k dolní Blanici a k dolní Lužnici. Jižní části Čech byly součástí keltské pravlasti (s jádrem v oblasti severních Alp a horního Dunaje) a v 5. století př. n. l. se staly rovněž součástí časné laténské kultury. Ve 2. a 1. století př. n. l. existovala keltská oppida Třisov, Zvíkov, Nevězice. Na přelomu letopočtu vystřídala postupně upadající keltskou společnost expanze germánských kmenů. Od 6. až 7. století začali na území dnešního Jihočeského kraje pronikat Slované. Osídlení vznikalo postupně tak, jak pronikání Slovanů na území dnešního Jihočeského kraje umožňovala neúrodná zalesněná krajina. Od 2. poloviny 8. století budovali Slované opevněná hradiště, z nichž řada byla postavena na místech bývalých keltských hradišť – Litoradlice, Nuzice, Boletice, Boudy, Chřešřovice, Jáma, Hradiště u Libětic, Hradec u Němčic či Skočice.

Nejpozději od konce 10. století náleželo území dnešního Jihočeského kraje do sféry vlivu knížecího rodu Přemyslovců. Ve 12. století získali jako léno od panovníka četné državy na jihu Čech přemyslovští družiníci Vítkovci. Vítkovci (především Rožmberkové) si záhy vybudovali takovou moc, že se za vlády Přemysla Otakara II. dostávali do konfliktů se samotným králem, který usiloval s využitím německé kolonizace propojit své dosavadní državy v Čechách s nově získanými územími v Rakousku, a proto zakládal nové opěrné body v dosud řídky osídlené oblasti na česko-rakouském pomezí. Této snaze Rožmberkové zdatně konkurovali (např. klášter Zlatá Koruna versus klášter Vyšší Brod). Ve 13. století se rovněž zformovala z původních osad a sídlišť nejstarší města: Písek, Jindřichův

Hradec, Netolice, České Budějovice, Nové Hrady, Třeboň a Volyně, jejichž zachovalá jádra jsou dnes ve většině případů památkově chráněna.

Husitská revoluce v 15. století s sebou přinesla mnoho ztrát, a to jak lidských, tak materiálních. Přesto, vzhledem k událostem (vznik města Tábor, bitva u Sudoměře) a osobám (Jan Hus, Jan Žižka z Trocnova, Petr Chelčický) s husitstvím spojených, je možné toto období označit za jedno z nejvýznamnějších období historie dnešního Jihočeského kraje.

Výrazného významu dosáhla oblast moderního Jihočeského kraje v 16. století, především díky mocným rodům Rožmberků, pánů z Hradce a pánů z Landštejna. Dalším faktorem byl rozvoj obchodu, s nímž souvisel rozvoj mnoha měst. V tomto století zaznamenalo rozmach také rybníkářství, díky němuž se utvářela konečná podoba jihočeské kulturní krajiny. Bažinatá neúrodná krajina Jihočeských pánví byla přeměňována v rozsáhlé soustavy rybníků. To vedlo ke zlepšení mikroklimatu a k hospodářskému a sídelnímu rozvoji.

Po útlumu v 17. století (třicetiletá válka) byly ve stoletích 18. a 19. realizovány některé takřka průkopnické události. Hospodářství však kromě větších měst spíše stagnovalo. V té době byla propojena Vltava s Dunajem Schwarzenberským kanálem. V roce 1832 byl zahájen provoz koněspřežné železnice s veřejným provozem jako první na evropském kontinentě. První elektrifikovaná trať v českých zemích (z Tábora do Bechyně) zahájila provoz v roce 1903.

Ve 30. letech 20. století se na hospodářském rozvoji jak dnešního Jihočeského kraje, tak celé tehdejší Československé republiky negativně odrazila hospodářská krize, která zasáhla celou Evropu. Druhá světová válka a následné události se výrazně zapsaly do novodobého vývoje dnešního Jihočeského kraje. Odsun původního německého obyvatelstva způsobil vylidnění mnoha oblastí v česko-rakouském a česko-německém příhraničí. Důsledkem nedostatečného znovuosídlení a vznikem železné opony po nástupu komunistického režimu zanikla zejména na Prachaticku a Českokrumlovsku řada malých obcí. Kategorizace sídel s sebou přinesla další vylidnění menších obcí, které byly v podstatě odsouzeny k postupné přeměně na chalupářská sídla bez základní občanské vybavenosti.

V období po listopadu 1989 dochází na venkově k postupné nápravě škod, které zde v průběhu posledních desetiletí vznikly. I přes nedostatek finančních prostředků se postupně mění tvář obcí k lepšímu, dochází k opravám domů a komunikací, obnově zeleně, plynofikaci sídel, obnově původních lidových zvyků apod. Jihočeský kraj se stává významnou turistickou a rekreační oblastí. Cestovní ruch zaznamenal v posledních letech největší nárůst podílu na podnikatelských aktivitách v kraji.

Krajina Jihočeského kraje je známa řadou rybníků – například Rožmberk, Horusický rybník, Svět, a malebných vesnic ve dvou pánvích uprostřed kraje, Českobudějovické a Třeboňské. Okolo se vypínají kopce Středočeská pahorkatina, Českomoravská vrchovina, na hranicích s Rakouskem Novohradské hory a na jihozápadní hranici druhé nejvyšší pohoří v Čechách, Šumava. Nejvyšším bodem kraje je vrchol hory Plechý (1 378 m), nejnižším hladina Orlické přehrady (350 m).

Největším chráněným přírodním územím je Šumava, chráněná jednak jako chráněná krajinná oblast, jednak (jádro území) jako národní park. Je součástí přeshraniční biosférické rezervace Šumava - Bavorský les. Druhou důležitou biosférickou rezervací je Třeboňsko. Méně známé ale neméně krásné jsou přírodní park Novohradské hory a chráněná krajinná oblast Blanský les.

Málokterý jiný kraj České republiky je protkán tak hustou sítí vodních toků, jako ten Jihočeský.

Při toulkách po Jihočeském kraji může pozorný návštěvník narazit na neobvykle vysoký počet rozmanitých skal a skalnatých útvarů, které vznikaly v průběhu mnoha tisíciletí. Vaší pozornosti by

neměly uniknout Kadovský viklan, Jezerní stěna, Žižkova skalka, Výří skály u Oslova či Medvědí stezka.

Na území Jihočeského kraje se nachází množství historicky cenných památek i ucelených městských památkových rezervací. Centrum Českého Krumlova bylo dokonce zapsáno na Seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO.

Malebnou krajinu jižních Čech zdobí mnoho hradů a zámků. K těm nejnavštěvovanějším patří hrady Landštejn, Nové Hrady, Zvíkov, Rožmberk, Jindřichův Hradec a zámky Červená Lhota, Dačice, Orlík či Český Krumlov. Jihočeský kraj v minulosti proslavila silná protestantská tradice, která zde nechala vzniknout svébytnému proudu husitského hnutí. Z významných církevních památek upozorňujeme zvláště na Cisterciácký klášter ve Vyšším Brodě, klášter Zlatá Koruna, kostel Nejsvětější Trojice v Trhových Svinech, kostel Panny Marie Bolestné v Dobré Vodě u Českých Budějovic, Schwarzenberskou hrobku u zámku Orlík, kostel sv. Štěpána na Kvildě či Minoritský klášter v Bechyni.

Na venkově lze nalézt řadu malebných vesnic s typickými zděnými staveními jihočeské lidové architektury – tzv. selské baroko. V Jihočeském kraji je 16 vesnických památkových rezervací. Jedna z nich, Holašovice, které jsou nejlépe zachovaným příkladem jihočeské architektury 2. poloviny 19. století, byla rovněž zapsána na seznam UNESCO.

Při putování po pamětihodnostech jižních Čech se můžete setkat také s několika desítkami připomínek působení rozsáhlé židovské komunity. Za pozornost jistě stojí židovské hřbitovy v Milevsku, Prudicích, Vlachově Březí, Oseku u Radomyšle, ve Strakonících, Třeboni, Myslkovcích či ve Volyni. Stavby majestátních synagog zdobí městskou či obecní architekturu v Písku, Českém Krumlově, Volyni či Milevsku.

Jihočeský kraj se stává významnou turistickou a rekreační oblastí. Nachází se zde vodní nádrž Lipno

České republiky. Dnes je Lipno významnou lokalitou pro rekreační pobyt u vody, vodní sporty. V Lipně nad Vltavou je postavena například bobová dráha, lanový park, na kopci Kramolín je Stezka korunami stromů. Města Jihočeského kraje však nejsou pouze jakýmsi historickými skanzeny, ale naopak – tepe v nich každodenní život v neopakovatelné atmosféře. Zastavte se, zůstaňte déle, přijďte opět...

OKRESY

Okresní úřady na území České republiky ukončily svoji činnost 31. prosince 2002, takže od 1. ledna 2003 představují okresy pouze územní obvody policie, soudů a některých jiných státních institucí.

V Jihočeském kraji jsou tyto okresy:

České Budějovice

Český Krumlov

Jindřichův Hradec

Písek

Prachatice

Strakonice

Tábor

SPRÁVNÍ OBVODY

Obce s rozšířenou působností představují nový typ obcí vykonávajících státní správu v přenesené působnosti. Jsou obcemi s nejširším rozsahem výkonu státní správy v přenesené působnosti. V jimi spravovaném území se nacházejí i obce s pověřeným obecním úřadem.

V Jihočeském kraji jsou tyto správní obvody obcí s rozšířenou působností:

Blatná

České Budějovice

Český Krumlov

Dačice

Jindřichův Hradec

Kaplice

Milevsko

Písek

Prachatice

Soběslav

Strakonice

Tábor

Trhové Sviny

Třeboň

Týn nad Vltavou

Vimperk

Vodňany

